

Kapakkamäen kivikautinen asuinpaikka Sulkavan
Kirkonkylässä.

Tutkinut A. Europaeus.

Kertomukseen kuuluvat H. M. l. 8823:1-55,
8794, 8796 ja 8809, 3 karttaa ja 3 valo-
kuvaa (levyt 6597-99).

Kirjeessään n:ro 472, päivätty 28/6 1927, lähetti Sul-
kavan piirin nimismies Pekka Karjalainen Muinaistieteelliselle
Toimikunnalle muutamia kivikautisia saviastianpaloja, jotka nimineu-
vos K. Hämäläinen oli ottanut talteen erään hiekkakuopan laidas-
ta "Sulkavan pitäjän Sulkavan kylästä läheltä Sulkavan kirkkoa,
kirkolta Rantasalmelle johtavan valtamaantien varrelta, poliisi-
konstaapeli H. J. Juvosen asunnon ja seurakunnan hautausmaan lä-
heisyydestä". Palat olivat löytyneet nurmen alta n. 20 cm sy-
västä. Paikalla oli nähty myös "jonkinlaisia hiilloksia". Kirjee-
seen liittyi nimineuvos Hämäläisen kopioima kartta löytöpaikan
asemasta. Jäljennös siitä on liitetty tähän (kartta 1).

Löytöpaikka rauhoitettiin (vrt. M. T:n ptk. 13/VII § 8) ja
allekirjoittanut otti toimittakseen muiden kesämatkojensa ohella
ainakin alustavan tutkimuksen paikalla. Sittenmin saapui herra
Hämäläiseltä nimismiehen välityksellä vielä pari löytölähetystä
paikalta (8796, 8809). Seurakunnan pastorilla, Tikkasella, kuului
myös olevan hallussaan joitakin samasta hiekkakuopasta löydettyjä
saviastianpaloja sekä yksi kivitalttakin.

Tutkimukset paikalla suoritettiin 12 - 13 ja 15 - 17 p. elokuuta
osittain rankkasateitten häiritsemänä.

Löytöpaikka on, kuten jo mainittiin Sulkavan Kirkonkylässä,
Uittovirran pohjois- eli koillisrannalla, lähellä sen laskua Sai-
maaseen (Alanteeseen), vajaa $\frac{1}{2}$ km kirkolta Rantasalmelle (s.o.
melkein länteen) päin maantietä myöten, maantien ylä- eli pohjois-
puolella, seurakunnan hautuumaan ja maantien välillä. Lähimmät

asumukset ovat alussa mainittuun hiekkakuoppaan, maantien sivuun rakennettu "Hiekkakuopan torppa", joka nyt oli autiona, ja poliisikonstaapeli H. J. Juvosen asunto löytöpaikan kaakkoispuolella. Juvosen palstan maat rajoittavat muuten löytöpalstaa sekä idässä että etelässä. Ne ovat erotetut alkuaan Tiittalan hovin maista, kuten myös se maapalsta, jolla löytöpaikka sijaitsee. Tämä palsta on yhteismaata ja on se jatkona heti sen pohjoispuolella sijaitsevalle seurakunnan hautausmaalle, jonka se yhdistää maantiehen. Sen alueella on m.m. leikkaushuone ja kunnan jyvämakasiini, ja hiekkakuopan yläpuolella olevaa tasaista puutonta tannerta on käytetty m.m. urheilu- ja leikkikenttänä. Palstaa on käytetty myös hiekanottoon, ja siten on syntynyt se isohko hiekkakuoppa, jonka pohjois- ja itäreunasta kivikautiset asuinpaikkalöydöt tulivat esiin. Löytöpaikka on eteläistä rinnettä saman harjanteen eteläpäässä, jolla seurakunnan hautausmaa on. Maanlaatu on löytökohdalla hienoa, melkein jauhomaista, kivetöntä hietaa. Sekä itä- että länsipuolella on notkot. Ne näyttävät (kartan 1 mukaan) jatkuvan suomaana aina Suurjärveen asti. Kun Saimaan vedenpinta paikan kivikautisen asutuksen aikana on ilmeisesti ollut lähemmä 7, ainakin 6,5 m nykyistä Saimaan pintaa ylempänä, on asuinpaikka käyttöaikanaan sijainnut niemellä, ellei saarella Suurjärveen ulottuneen Saimaan lahden suulla (vrt. kartat 1 ja 2, valokuvat 1 ja 3).

Saviastianpaloja kertoi poliisi Juvosen väki löytyneen hiekkakuopasta jo pitemmän ajan kuluessa paljonkin. Niitä ei oltu kuitenkaan aikaisemmin ymmärretty tallentaa, vaan olivat ne hvenneet lasten leluina ja "voileipäkivinä" (vrt. verif. 8794).

Kulttuurijätteitä voi huomata vain hiekkakuopan itä- ja pohjoisreunalla kohtien a:l ja m välillä (kartta 2). Kuopan itäreunalla oli löytöjä runsaasti pisteitten e, f ja g kohdilla (8823:5 - 8), n. 84 - 84,5 m yli meren pinnan. Täällä oli kuitenkin myös myöhempiä asutusjätteitä, perunakuoppia, tiilimurenaa y.m. näkyvissä. Ne olivat niin pahoin sotkeneet kulttuurikerroksen, että en pitänyt aluetta soveliaimpana kaivaukselle. Kivikautisia kulttuurimerkkejä saattoi kuopan itäreunalla seurata vielä

tästä jonkun matkaa alaspäin (8823:1 - 4). Kohdasta c - 83,68 m yli meren pinnan - löydettiin alimmat saviastianpalat, hieman alemmaa löytyi m.m. piikaavin (kohta b, 83,51 m), palanutta luumurenaa (kohtien a ja b välimailta, korkeus n. 83,40) ja kvartsi-iskoksia aina pisteeseen a:l asti, korkeus 82,93 m yli meren eli 6,57 m yli Saimaan veden pinnan 17 p. elok. 1927. Tällöin oli Saimaan vesi Hydrografisesta toimistosta saadun tiedon (s.o. Savonlinnan alemman vesiasteikon) mukaan 76,36 m yli meren pinnan eli n. $\frac{1}{2}$ metriä normaalitasoa ylempänä. Siitä johtui että vesi Uittovirrassa oli, kuten vaakitus osoitti, samalla tasolla, kuin Saimaan Alanteen lahdessa, mistä vaakitus aloitettiin. Kohdan a:l alapuolelta ei, kaiveluista huolimatta, tavattu enää löytöjä alkuperäisissä asemissaan.

Hiekkakuopan pohjoisreunalla näyttivät löydöt runsailta pisteitten h ja i kohdilla (jälkimm. piste 84,53 m korkealla). Näille kohdin ulotettiin sittemmin kaivausalue ja löydöt näistä pisteistä yhdistettiin asianomaisiin kaivauslöytöihin. Mutta siitä alaspäin loppuivat löydöt ja kulttuurikerros äkkiä, toista metriä ylempänä, kuin kuopan itäsivulla: Kohdasta l (84,08 m yli meren) löytyi alin saviastianpala tällä taholla, sekä n.s. huuhtoutuneen näköinen (8823:10) ja kohdasta m (84:07 m) viimeinen kvartsi-iskos (8823:11). Tällä kohden oli hiekkakuopan reunassa vielä näkyvissä kulttuurikerrosta ja palaneelta näyttäviä kiviä, ehkäpä lieden sijan jäännös, mutta siitä alaspäin ei koko hiekkakuopan pitkältä luoteis-länsi-sivulta, järjestelmällisestä lapioidimisesta huolimatta tullut näkyviin ainoatakaan kivikautista kulttuurimerkkiä. Pari hiekkakuopan reunaan ulottuvaa maa-kuopannetta osoittautui - m.m. hirsien jätteistä päättäen - perunakuoppain sijoiksi.

Kuopan yläreunoissa, löytökohtien g ja h välimailta näkyi reunaleikkauksessa hiiltä ja kiviä n. 30 - 50 cm syvässä. Tämän ilmeisen liedensijan ympärille paalutettiin kaivausalue. Kun löydöt tulisijan kaakkoispuolelta osoittautuivat verraten köyhiksi ja kun hiekkakuopan reunassa tällä taholla näkyi kulttuurimerkkejä hyvin niukasti - vasta pisteestä g alkaen osoittautuivat ne

runsaammiksi - jatkettiin kaivausaluetta luoteeseen päin. Tutkitu alue oli puutonta tannerta, hiekka sangen hienoa ja kivetöntä ja ehyenä säilyneen kulttuurikerroksen vahvuuskin verraten vähäinen. Olosuhteet olivat siis sangen suotuisat kaivauksiin ja niinpä saatiinkin tutkituksi n. 50 m² aiotun 25 m² koekaivauksen asemesta. Kaivausalueen korkeus meren pinnasta - äsken esitettyjen perusteiden mukaan laskettuna - oli 84,5 - 84,8 m.

Kulttuurikerros ulottui vahvimmita kohdiltaan n. 40 - 45 cm syvälle, liesien ja kulttuurimaakuoppien kohdalle viitisen senttia syvemmällekin. Urheilijain ja leikkijain ohueksi ja kovaksi polkema liikaista pintamaata oli n. 15 cm:iä vahvalti, sitten oli heikon väristä vaaleanruskeaa, paikoin punertavaa, alaspäin vaalenevaa kulttuurikerrosta 25 - 30 cm vahvalti koskemattomaan puhtaaseen pohjahietaan asti.

Kiviliesi ruuduissa VII - VIII:6 - 7 saatiin jokseenkin ehyenä esiinkaivetuksi, vaikkakin sen eteläreuna oli jo sortumaisillaan hiekkakuoppaan. Tämä sivu tuettiin ennen paljastamista hiedalla. Mahdollisesti olivat kivet tällä syrjällä jo hieman löysytyneet asemistaan (ks. karttaa 3 ja valokuvaa 2). Liesi oli normaalikokoinen, n. $\frac{3}{4}$ m laaja, ja tavallista tyyppiä, lähes neliömäinen, yksi, s.o. lounais-kulma muuta jyrkempi (vrt. esim. Jäkärän liesiin). Se alkoi 30 cm syvässä ja ulottui 50 cm syvään, oli siis 20 cm paksu. Syvenmälläkin näkyi hiedassa vielä veden valuttaman noen värjäämiä läiskiiä. Kiviä oli 2 - 3 kerrosta, ylimmät jokseenkin ehyviä, joskin tulevissa olleita, alemmat aivan ravaksi palaneita. Kivien, varsinkin reunimmaisten, alla oli isohkoja hiilikekäleitä (8823:27), ehkäpä jätteitä liesikivien perustaksi asetetuista puista. Kivien ulkosyrjällä oli ohut reunus lika- ja palomaata ja ulompana vielä hieman muuta kulttuurikerrosta keltasempaa maata (pilkkuviivoja myöten kartalla 3). Mutta mitään kodan pohjaa osoittavia värieroavaisuuksia ei lieiden ympärillä havaittu. Liettä puhdistettaessa otettiin talteen joku saviastianmuru y.m. (8823:24 - 27).

Muita liesikiveyksiä ei tavattu. Ruuduilla XVI - XVII:4 - 5 oli kuitenkin 25 - 40 cm syvässä lähes lieiden kokoinen hiili-

ja nokimaaläiskä ja pari pienempää nuotionkohtaa tavattiin myös (XVII:5, X - XI:4).

Aivan vähäisiä kulttuurimaakuoppia, joissa hieta oli likaista ja punertavaa ja joissa oli myös hiilisirua, oli ruuduissa XI:7 ja XII:5; ne ulottuivat 50 cm syvälle pinnasta lukien. Huomattavampi oli 1,3 m pitkä ja 0.4 m leveä punertava palomaa-läiskä ruuduissa XV:3 - 5; se oli 15 - 25 cm:n syvällä, alkaen siis heti humuskerroksesta ja ollen 10 cm:n vahvuinen; läiskän kohdalla ja ympärillä, etupäässä sen päällä, osaksi jo kovaksi poljetussa likaisessa pintamaassa, oli 10 - 15 cm syvässä runsaasti pientä luumuraa (8823:39); vrt. samanlaisia ilmiöitä esim. Alavuden Ojalankankaan ja Ranuan Kolonenäkkeen asuinpaikoilla (top. arkisto Alavus ja Ranua).

Kulttuurikerros oli ehkä vahvinta ruudulla XVII:8, hiekkakuopan ulkonevassa kielekkeessä, mistä löytyi paljon saviastianpaloja (8823:55). Löytörikkainta, varsinkin saviastianpaloista, olikin lähinnä hietakuoppaa oleva reuna. Linjalla 4, kaivauksen yläreunassa oli kulttuurikerros jo heikkoa ja samaa on sanottava kaivausalueen luoteis- ja kaakkoisreunoista (linjat VI ja XVIII; ruudut VI:4, XIV:4 ja XVIII:5 olivat esim. löydöttömiä); näillä tahoilla han kulttuurimerkit köyhtyivät myös hiekkakuopan reunaleikkauksesta tehtyjen havaintojen mukaan. Kulttuurikerros oli siis heikkoa ja asuinpaikka teki vähän asutun vaikutuksen. Ruudun XVII:8 löydöt ja myös kertomukset aikaisemmin muka runsaasti tavatuista saviastianpaloista saattavat kuitenkin oletttamaan, että kulttuurikerroksen väkevin ja löytörikkain osa on jo ehditty hiekanotossa hävittää. Se olisi rajoittunut siis sangen kapealle vyöhykkeelle n. 84 - 84,5 m:n korkeudella. Pisteitten e, f ja g kohdilla vastaavalla korkeudella kuopan reunassa näkyvät,, tosin myöhempään sekautuneet vahvanlaiset kulttuurikerrosmerkit vahvistavat tällaista oletusta.

Kaivauksissa tavatut esineet (8823:16-55) ovat pääosaltaan löydettyjä 15 - 25 cm:n syvyydestä. Vieläkin pinnermalta, likaisesta humuskerroksesta, tuli jo luumuruja sekä kvartsi- ja pii-iskoksia; näitä kaikkia ja myös saviastianpaloja löytyi jonkunverran

vielä syvempääkin, 40 cm:n syvyydelle asti. Kaivauksissa talteen-
otetut esineet ovat:

poikkikirves
4 kiviaseen kappaletta
liuskerengas
4 hiointa tai hioinkiven palaa
1 kvartsikaavin
5 retušoitua piilastua (kaavinta)
26 pii-iskosta
56 kvartsi-iskosta
2 kivilaji-iskosta
n. 400 saviastianpalaa
asbesti- ja talkkikiveä
palaneita luumuruja
hiiliä.

Tähän tulevat lisäksi nimineuvos K. Hämäläisen lähettämät savias-
tianpalat y.m. (8794, 8796, 8809) ja hiekkakuopan reunoja lapi-
oidessa sekä kaivauksien aikana hiekkakuopan keskustasta talteen-
otetut löydöt (8823:1 - 15).

Keramiikka on verraten hienostunutta tyypillistä kampakeramiik-
kaa, jossa voi jo huomata alkavan rappeutumisen oireita. Sen
ohella esiintyy - kulttuurikerroksessa sekaisin sen kanssa - as-
bestikeramiikkaa, enimmäkseen paloja koristamattomista, naarmupin-
taisista, ohutseinäisistä saviastioista, joissa ylälaita on pitkäl-
ti sisäänpäin taitettu. Tyypillisen kampakeramiikan seuralaisiin
kuuluvat myös verraten runsaasti edustettu venäläinen pii ja lius-
kerengas.

Hellaakosken käyrien mukaan on Suursaimaan rantaviiva Sulkavan
kirkon kohdilla ollut n. 86,5 m meren pintaa ylempänä (Fennia
43:4). Varsinaisen kulttuurikerroksen alarajaksi tuli Sulkavan Ka-
pakkamäellä 83,4 metriä; sitä alempaahan ei löydetty enää kuin
vähän kvartsi-iskoksia. Asuinpaikan ranta - olettaen että kysees-
sä on kampakeramisen kulttuurin tavallinen rantahietikko-asutus -
on siis n. 3 m alempana kuin Suursaimaan ranta. Jokseenkin sa-
massa suhteessa tähän Hellaakosken rantaviivaan on myös Joroisten

Kanavakankaan asuinpaikka (vrt. SM 1925, s. 34 ja seur.), jonka keramiikka hienostuneine ja moninaisine kampa-aiheineen sekä asbestiastioineen läheisesti muistuttaa Kapakkamäen löytöjä. Säämingin Pääskylahden asuinpaikka on taas N. Cleven tutkimusten mukaan Suursaimaan rantaviivan yläpuolella. Suurin piirtein ottaen ovat Pääskylahden löydöt tyypillisine kampakeramiikkoineen ja pii-iskoksineen samaan ryhmään kuuluvia, kuin Joroisten ja Sulkavan löydöt. Mutta keramiikka on arkaistisempaa, vahvaleimaisempaa ja kiinteämpää koristelultaan, ja asbestisekaisten astiain paloja on tuskin nimeksikään. On siis mahdollista että Pääskylahden löydöt ovat Sulkavan ja Joroisten löytöjä vähän vanhempia. Ero olisi suunnilleen sama, kuin toiselta puolen Säkijärven Meijermäen, toiselta puolen Säkijärven Suurpääälän ja Ravin löydöissä (SMYA XXXVI:1, s. 45 ss.). Tätä tietä saadaan kenties kiinnityskohta Suursaimaan vaihteluja koskevien maantieteellisten tutkimusten ja kivikauden relatiivisen kronologiamme välille.

Sekä Sulkavan piirin nimismiehen että poliisikonstaapeli Juvosen mukaan ei hiedanotto Kapakkamäen hiekkakuopasta ole tarpeellista eikä edes suotavaa - palsta ei ole nimittäin aijottu yleiseksi hiedanottopaikaksi -. Asuinpaikkaa koskeva rauhoitus jätettiin näin ollen edelleen voimaansa. Kun paras osa asuinpaikka-alueesta on ilmeisesti hiedanotossa jo hävitetty, jotenka uudet tutkimukset eivät enää antaisi sanottavasti lisätuloksia, en pidä enempää kaivauksia paikalla lähitulevaisuudessa tarpeellisina.

Helsingissä marraskuun 14 päivänä 1927.

Aarne Ernpää

Sulhassa,
Kajakkemäen kirkk.
asunn.

Julk. S. E. S 1927.

Saviesi-pelto, j. the
seminaarissa N. Hämeäläisen
ott. Taltteen ^{kirjallisuuden} ^{toimiston}
kirjasto, Mikko E. Rautsal-
melle jättänyt tien verotus,
peltiluokan. H. J. Juvoasen
asunnon ja kaivutöiden
tähän syöstiä (pastori Tikka-
sella jättänyt Saviesi-pela-
an ja kirkon).

Palkka on mittovirran
N. eli N. E. Rautsalen, tak-
nen laskun Saimaan
(Saimaan), v. v. 1/2 km.
Rautsalen, v. v. l. v. v.
jään, kaivutöiden ja uunien
välillä.

Saimaa on kirkon
julkisen aikana ollut tak-
an v. v. 6,5 m. eli sykk. Sai-
maan, j. the palkka
on v. v. v. v. v. v. v.
Calmant rautatiet 83,48 m,
Kiverritokkoja 82,95 m.
eli 6,57 yli Saimaan
17/1000 27; Saimaa 76,36 y.
eli 1/2 m. korkeammalla
normaalitasoa).

Liesivies, ulko-
työillä Korpeläkeramiikka
seminaarissa N. Hämeäläisen
Saimaan v. v. v. v. v. v.
muksen (v. v. v. v. v. v. v.)
alajoja 83,4 m; Kall. Kiverritokko

Jorosten, Kananan.
Korkean unistellen
Kajakkemäen keramiikka,
Saimaan Päästä-
v. v. v. v. v. v. v.
rakenteiden v. v. v. v. v.
v. v. v. v. v. v. v. v.
v. v. v. v. v. v. v. v.
v. v. v. v. v. v. v. v.

S. J. T. v. v. v. v. v. v.

9097.

Salmava
Miehankylä

Ewald Juosen lähetettiin
Mieh. as. p. löydös
Lun. 10/8 29.

1. Sämannen, löydettiin
sk. ampumaradan pöytä
kavutissa 1 km. ruonan
pohjoiseen siitä paikasta
jossa Europaens 1927 ruo-
nitti kavutissa. Koston
muunnilla sama k. viime.
mainittu paikasta.
Maa on kirkas.

2. Kivias. kpl., 100. puolen
piirien

3. Kalli. kvartsi. kpl.

4. Savies. pallo 52 kpl.,
Mampukeramiikka.

Löyd. = n:o 1.

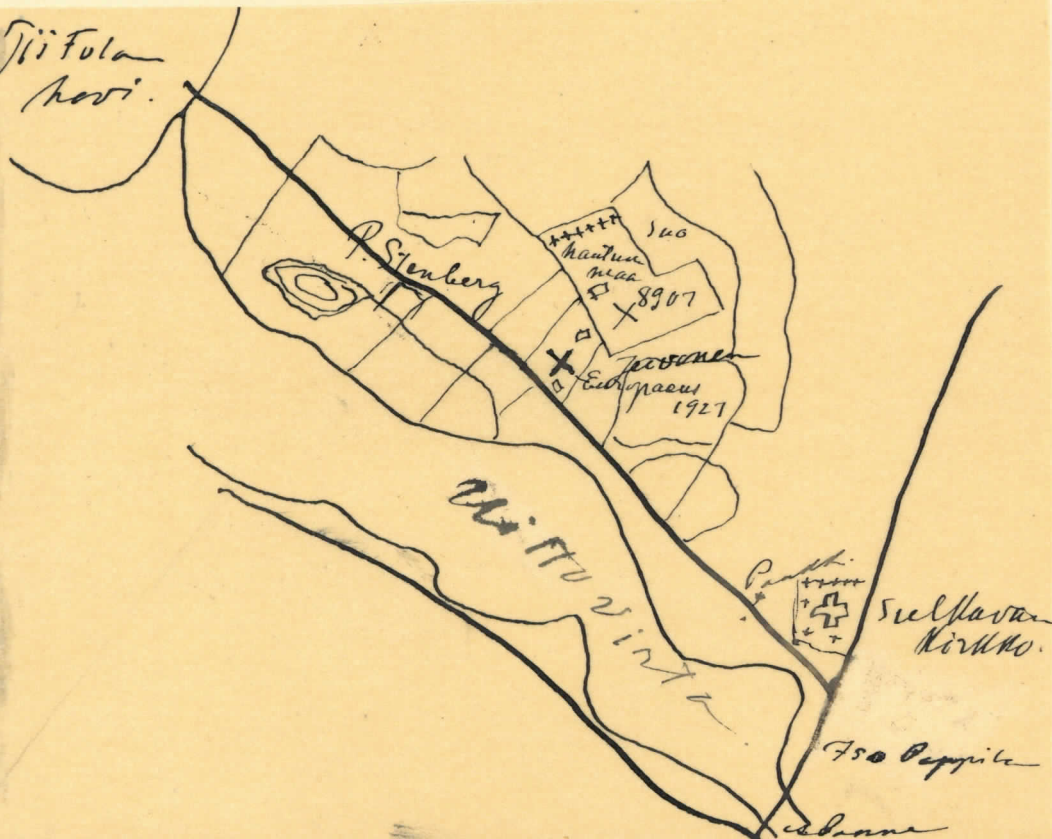
8907.

Sulhaan.
 uusi kaatamaan.

Niminennoos K. Hamäläinen
 27/IV 1928 Sulhaan nimis-
 nurken kaatua laulettiin
 asmet.

1. Hion, yhä vankka nurre,
 jolle puolesta kistän, löyd.
 n. 100 m. Kaatueen Euro-
 paan 1927 kaatueen.
2. 9 kint-palasta.
3. Saviast. palasta 70 kpl.
 Kumpukoristoina.
4. Haki asbestinäkete
 saviast. palasta.

Ni Fola
 kovi.

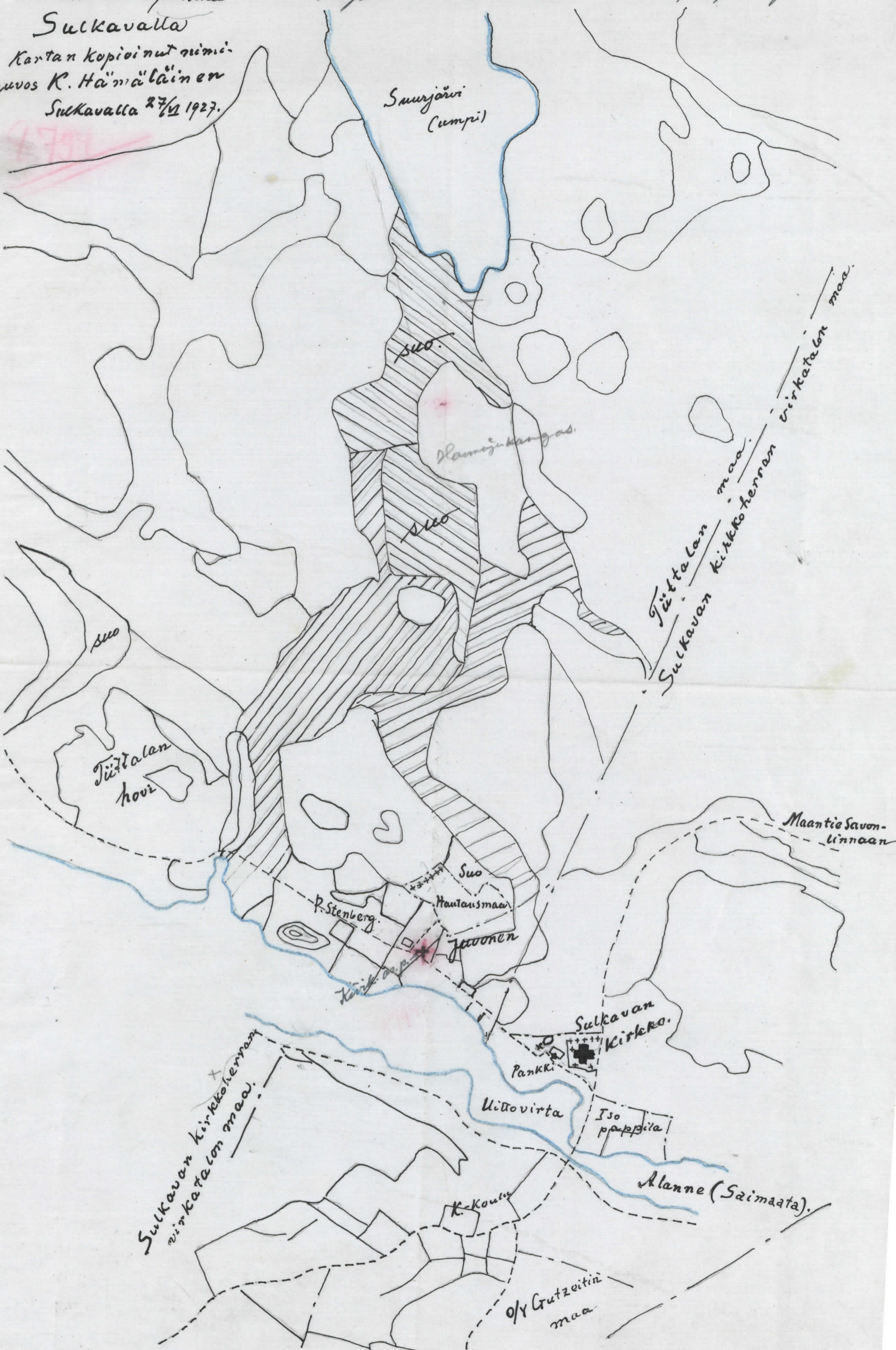
Kartta 1. (Kuvattu A. Europaeuksen kersomuksen o. 1937)

Kiviksi asuinpaikka

Kopio K. Härmäläisen kartasta, origin. top. ark. Kotelona.

Sulkavalla

Kartan kopioinut nimim.
neuvos K. Härmäläinen
Sulkavalla 27/1 1927.

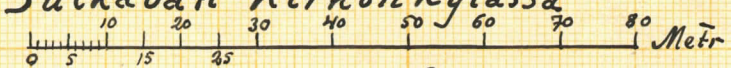

M. H. Kaava

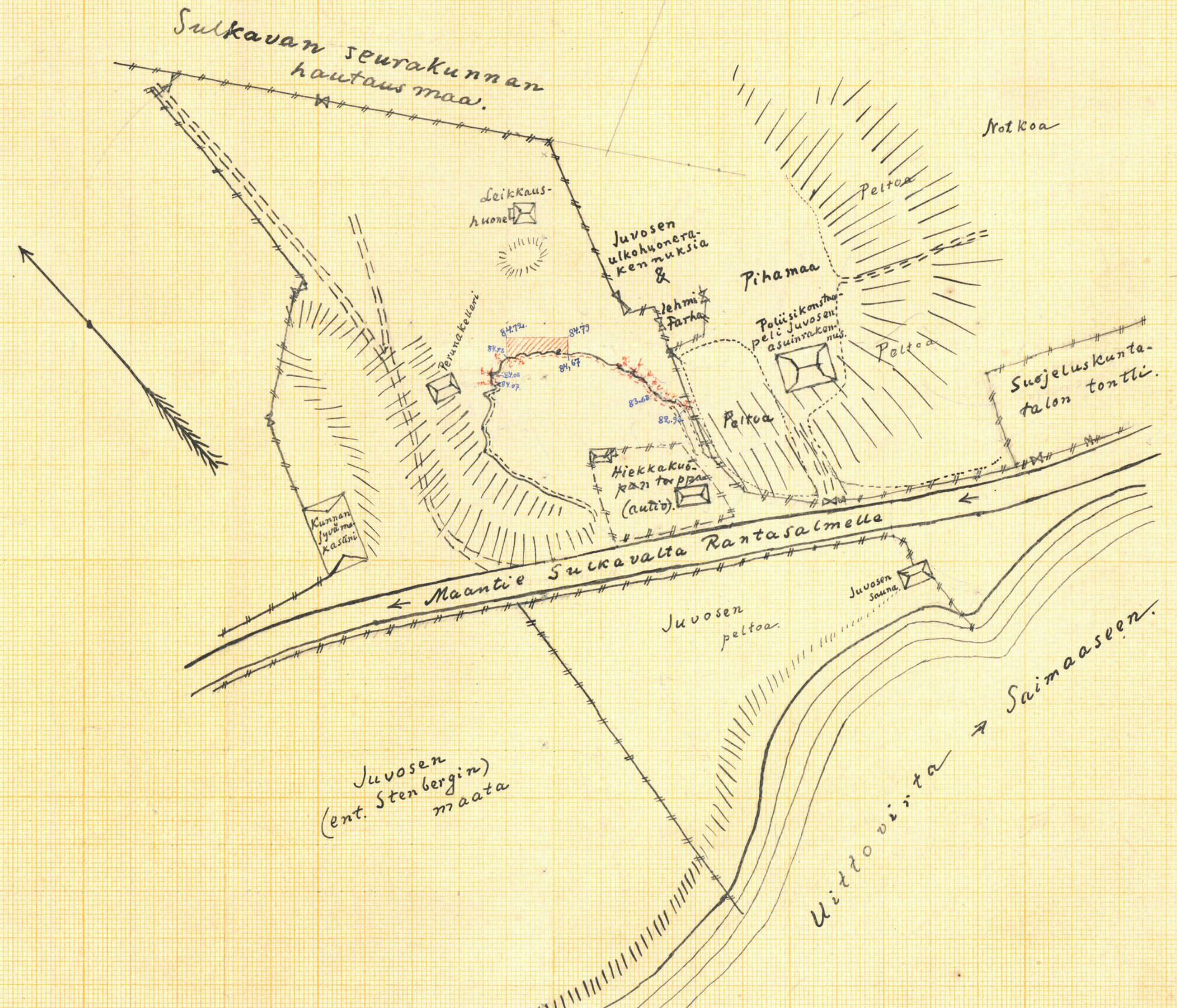
0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 m.

Kartta 21,

Käpäckämäen kivikautinen asuinpaikka
Sulkavan Kirkon kylässä

Kart. Arvopäätös 17/8/1927.
 // Kaivausalue.
 - - - Löytöalue hiekkakuopan reunassa.
 x - - Luetteloon merkityjä löytökohtia.
 82.73-84.79 Korkeusmittoja yli meren p. metreinä.

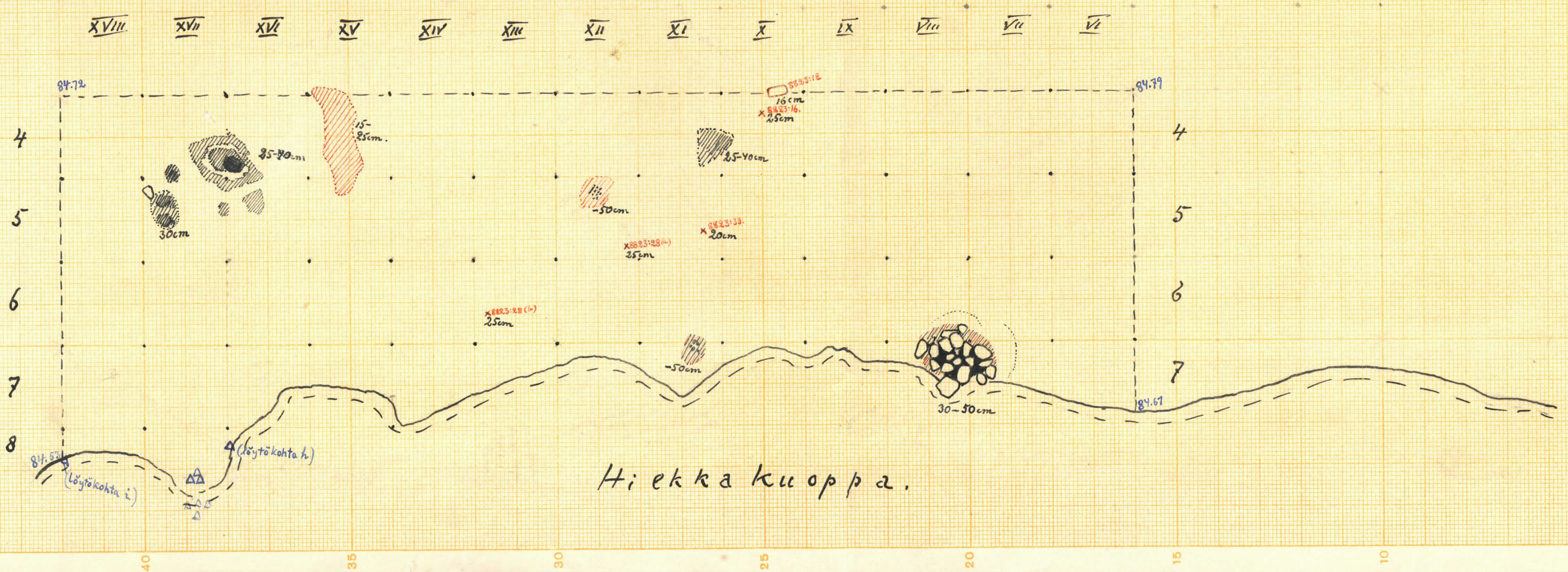
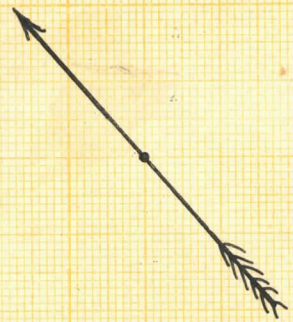
Kartta 3.

Kapakkamäen kivikautinen
asuinpaikka
Sulkavan kirkon kylässä
Kaivauskartta.

- ⊙ Nokimaata ja hiiltä, kiviä.
- ▨ Punertavaa palomaata
- × Muinaislöytöjä.
- △ Runsaasti saviastianpaljoja
- 84.55-84.77 Korkeusmittoja (m yli meren pinnan)
- 25-30cm Syvyys cm pinnasta lukiin

A. Europraus
13-17/8 1927.

lev. 6598.

Kuva 1. Sulkava, Kapakkamäen Kivikautinen
asuinpaikka, maasta grävi valokuvattuna.
Etualalla kaivausalue, etummaisina linjat XVII-XVIII.
Mies aidan luona seisoo alimmalla löyfo'kadalla
(a:1). Taustalla Sulkavan Kivikon Tapuli, grävisikon Tapuli
Juvosen asuinalueen (lähinnä) ja oikealla Kivikautinen.
valok. A.S. 16/8 1927.

lev. 6599.

Kuva 2. Sulkava, Kiviliini, ruudissa XII-VIII:6-7, Kapak-
kamäen Kivikautisella asuinpaikalla, jok-
seenkin idästä grävi valokuvattuna.
A.S. 13/8 1927.

lev. 6597.

Kuva 3. Kapakkamäen kivikautinen asuinpaikka
 Sulkavan kirkonkylässä Uittoviran ^{etelä-}kaakkois-
 puolelta katsottuna. Kulkuvälikemosta
 on virran takana näkyvästi liekkakuo-
 pissa rinteet (x - x) välisellä alueella. Asu-
 tusalueen vas. puolen keuhon jyrä rakennus,
 takana leikkaushuone, oik. puolen joulun
 juvosen asuinrakennus ja alemmalla rau-
 nassa suojeluskunnan talo. Vrt. karttaan
 löyfyysaikasta.

Valok. A. Europæus 15/8/1927.